Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Super prima parte Digesti veteris

Baldus <de Ubaldis>

[Mailand], 17. Nov. 1488

[Prolog]

urn:nbn:de:bsz:31-298565

Visual Library

H 2303

Domini baldi peruſini ſuper prima.ff. ueteris.lectura feliciter incipit.

Mõnrij Augie Diit. i.6.9.9.

Qoniaz omnia doctrinarũ omnium fere principia a uoce habentur magiſtra ⁊ ſine ordine tradi ñ poſſunt. Eſt enim ordo ꝑncipia medijs ⁊ media ſuis finibus iungens. ⁊ ſcire quid facias ⁊ neſcire quo ordine facias. teſte Ambroſio nõ eſt perfecte cognitionis. idõ bene eſt ꝑuſq; ad ſcientiam perueniatur modũ docendi ⁊ ordinem ꝑſcribere quo ꝑ ordinem intellecte res magis delectent animos. mētes magis nutriant. ſenſum magis illuminēt ⁊ memoriā reddāt clariorem. Ordo enim eſt modus etiaz unde memorialis cedula ex ordine uel ex ſpiritu colligato efficacior redditur ⁊ nexu quodam fauente difficile ſoluitur. Quod animaduertens Ceſar noſter Iuſtinianus per modum epiſtolaris pagine ſcribit quibuſdā legum profeſſoribus ſtatuens modum docendi ⁊ iura tradendi Unde hec ſua praſcriptio cum cõſtitutione que ſequitur principaliter in duas ptes diuiditur. Nã primo ſalutatio ponitur. ſecũdo ipſa conſtitutio ſiue epiſtola. Secunda ibi omnes.

Prima ſubdiuiditur in tres Nam primo ꝑmittit imperator ſe ſub nominibus imperiali culmini ⁊ ſue glorie conuenientibus. ſecundo ponit noīa eorum quibus ſcribit cum dignitatibus ipſorũ. tertio ponit illos quibus ſalutatõnem mittit. partes patent. Nota primo ꝙ Impr̃ ſcribendo epiſtolam non tm̃ ꝓprium nomē ſed etiam noīa dignitatũ ſuaꝝ ponit. Secundo nota ꝙ Impr̃ ſcribēdo utitur noībus acquiſitis ꝑ ſuam probitatem. Tertio no. quod epiſtola debet cõtinere nomen ſcribentis ⁊ nomē eius cui ſcribitur. Quarto no. ꝙ doc. dicuntur Illuſtres. Baldus. Circa hoc membrũ ꝑmis epiſtole pro literali intellectu eſt primo uidendum qr̃ Impr̃ ſic appellatur ⁊ glo. dicit ꝙ imperator dicitur q: impat ſbditis ⁊ hĩtus denomiatur ab actu ergo remoto actu remouetur hĩtus. ſepe tamen inuenimus dignitatē in habitu ⁊ non ĩ exercitio. l. ſi. C. ubi ſe. uel cla. ſic ⁊ tutor dicitur etiã qui non adminiſtrat. l. ꝙ ſi forte in. §. i. de ſolu. imo ⁊ remotus ab actu tamen ſolo nomine eſt tutor ut nota. in. l. ⁊ ſi pluribus. ff. de auctoritate tuto. Sic eccleſia dicitur curata ſi quendam fuit licz oīs populus eius alio ſe tranſtulerit uel deceſſerit ē enim cũ ſpe ⁊ aptitudine reparationis ſecus uero ſi nulla ſit ſpes reparatiõis. Sic ciuitas deſtruitur ſi eius incolatus ꝑpetuo deſerit nec eſt ibi deinceps ponendus eps. ar. l. pater. §. tuſculanus. ĩ. de le. iij. ⁊ ſic ꝑ deſtructionem facti deuenit ad deſtructionē iuris. quia remoto actu et potentia remouetur habitus. qa hĩtus eſſz fruſtra. Innocen. tamē dicit quod hoc nõ eſt uez niſi deſtruatur aucte ſuperioris ut ipſe notat. in. c. cum ex iuncto extra de operis no. nunc. Sed Innocen. debet itelligi ubi in facto eſt ſpes reparatiõis hoc dicit alibi in. de ra. quod duo ſenatores non faciunt ſenatuz nec hñt auctoritatem ueteris ſenatus. quia non eſt ſpes reintegrationis formalis numeri ⁊ ordinis ſenatorij. ut. ĩ. de legi. l. non ambigitur. Et predicta ſunt in argumentum. ꝙ nõ dicatur quis mercator niſi gerat artez lz ſit in matricula aſcriptus ſm Ja. butriga. niſi ſit ſolꝰ agere ⁊ oīum gerendi ſubſtineat quod preſumitur niſi deſeruiſſe probetur. ut inſti. de rerũ diuiſione. §. Paulonum. in quo ꝑmam cõſuetudinē reſpicio non remotaz ut. l. Item mella. ff. de adimē lega. ⁊ C. ne. de ſta. defun. l. ſi mater. Sed op. ꝯ glo. nam ſi Imperator dicit ab impando ⁊ ſic hoc nomen demõſtrat effectum ſiue officium ergo quilibet habēs ſubditos dicitur Imperator ut rector ſcolarium ⁊ quilibet magiſtratus imo ⁊ prepoſitus pelipariorum ut. l. ſi. C. de iuriſdictione om. iu. quod eſt ridiculum. Eodem modo op. de patre ⁊ domino qui imperant filio ⁊ ſeruo in rebus licitis ⁊ honeſtis ut. l. iij. C. de heredi. inſti. ⁊ contumaces corripiunt correctione domeſtica ut. C. de emenda. ſeruorum. l. ia. et. l. iia. de emēda. propin. Adeo ut dominus ſeruum merentem occidens non teneat uinculo cõtractꝰ uel delicti ut. l. qui ſeruuz. ĩ. de ũbo. obli. pri etiaz filium merentē occidere licebat. l. in ſuis. ĩ. de liberis ⁊ poſtu. ſz hodie nõ lz. l. diuus. ĩ. ad. l. pompe. de pari. Solõ Imperator ab īperando dr̃ quia alijs impat et ſibi a nemine imperatur. unde a ſuprema poteſtate in qua nõ recognoſcit ſuperiorē dr̃ Imperator ceſar. hec etiz eſt maxima apud legiſtas ꝙ Impator romanoꝝ in temporalibꝰ ſuperiorē non habet. Sed canoniſte ponunt papam. ſ. eius uerticem qui habet poteſtatē cõfirmādi ⁊ infirmādi electionem imperatoris ⁊ ꝓbandi eum ex notoria ⁊

iuſta cauſa ut in.c.ad apoſtolice de re iudi. Supior enim
eſſe dignoſcit qui inſtituendi ⁊ deſtituendi ius habet in
aut.de defen.ciui.§.interim. Et non ē negandum ꝙ pa
pa qui hꝫ claues celi ⁊ mundi traditas ſibi ad iuſticiā ē
maior imparore ⁊ noie ⁊ re ſm quid. Sed non ſimplr.
Imperat enim Ceſar de iur in uniuerſa dictione que
aſcendentem uidet ⁊ deſcendentē ſolē ⁊ que ex utroqꝫ
latere.i.meridie ⁊ ſeptentriōe ut in aut.ut oēs obe.iudi.
pro.§.⁊ hoc conſiderantes.col.v.⁊ in oībus inſulis que
uſqꝫ ad oceani receſſus extendūtur ut i aut.eccleſia ro
mana.§.quid ergo.col.ij.⁊ in omni terra quā romano
rum oꝑꝫ.l.⁊ catolice eccleſie ſanctio in aut. de non alie.
circa fi.col.ij.dicitur ēt imperator ab impio prout eſt im
perium in altiſſimo ſuo ſitu ⁊ circulo quod ē ſumma po
teſtas nullis circūcluſa limitibus ut tangitur.ꝗ.de iur.o.
iu.l.imperium. Et certe ſcias officij poteſtatē ex noie co
gnoſci ſicut dicit tex.ſciat ex ipſo noie quid ꝑfecto ōbca
tur aun.ne.C.de offō pfec.ur.   Et no.ꝙ impr dicit
pnceps unus de origi.iur.l.ij.§.nouiſſime. Itē princeps
maximus ve le.ij.l.unum ex famili.§.ſi. Item pnceps
optimus noīe ⁊ ita dꝫ eſſe re q: rebus ⁊ factis de qbꝰ
loquimur cogitatos opꝫ eſſe ſermones. C. de offō pre.
ur.l.i.in fi.iuſtatus uero dr pnceps cū reſtrictione de ex
cu.tu.l.ſpadonē.§.ſi ciuitatis. Sic dicitur pnceps agenti
um.i.pimus uel maximus agentiū. C.de pri.agen. in re.
l.i.li.xij. Item pnceps.i.pmum caput familie.ꝗ. de uer.
ſig.l.pupillus ⁊.l.familie. Item pnceps pncipalis ⁊
maior delicti.ꝗ.de ſeruo.cor.l.in hoc iudicio. Itē auctor
hereſis dicitur pnceps in aut.de interdic.celle. illicitis
col.ix. Et princeps dr reſpectu cuius alij ſunt pncipes
⁊ ipſe dicitur totum cōtinens auctoritate poteſtate ordi
natione ⁊ mandato.⁊ dr princeps qī pmum locū tenēs
de elec.c.cupientes. Itē no.ꝙ imperator ceſar dicitur
rex.q: alios regit ⁊ a nemine regitur. C.de.ll.l.fi. Conſi
lio ui prudentū ſe regit ⁊ gubernat. C.de le.l.humanū
Item no.ꝙ hoc eſt cōe ius oīum regum ꝙ a regie
maieſtatis ſnīa non appellatur nimirū q: eius diffinitiua
ſnīa in regno ſuo ꝓ lege hēt ⁊ ſic nemo poſſet in melius
commutare. Item i regno ſuo ipſe hēt ſupremā iuriſdic
tionem.ꝗ.de or.iur.l.ij.§.in initio ⁊.§.exactis. cum mūu
oīa gubernet.ꝗ.de or.iur.l.ij.in pri.⁊ hꝫ placitum nulli le
gi ſubiaceat.ꝗ.de.l.iij.l.fideicōmiſſa.§. ꝙꝙ ēt ſi unꝰ rex
teneat in feudum regnum ſuū ab alio rege nam eo ipſo
ꝙ intitulatur rex hēt ſupremā poteſtatem in ſubditos
nec enim minor eſt rex prefecto ptorio a cuius ſnīa nō
appellatur.ꝗ.de offō ꝑ.pretorio.l.i.ꝫ enim ius uniuerſi
tatis uniter poſſideat.ut in ſinibus ſingulorū hꝫ plenitu
dinem poteſtatis ⁊ directe poſſidet iuriſdictionē in ſingu
lis generū ⁊ noīe ſuo ſimplici eam exercet ⁊ cōmoda iu
riſdcōis acquirit pleno dominio ꝫ hēat utilem terminū
reſpectu uniuerſitatis regni ſic.ꝗ.de bon.poſ.hr.pe.l.ij.
in gl.fi.   Secūdo quero quare dr ceſar. Rō ceſar fuit
proprium nomen iulij ceſaris quod ſibi impoſitum fuit
quia mater in partu obijt ⁊ ipſe ſecato utero lucem
uidit.nempe non uidit matrem ut non uideret ſuperio
rem ſe.quem natura in hoc genuerat ut omnia ceſar eſ
ſet.   Ab inde ui inſigni nomine omnes ro. imparatores
poſt coronationem ceſares dicti ſunt.alij dīit ab octa
uiano ceſare.quod non eſt uex. Sꝫ ab eo ſunt dicti au
guſti.q: ipſe prius dictus eſt auguſtus.facit quod no.ꝗ.
de adul.l.i.in aut.ut ꝑpo.no.impa.poſt prin.   Tertio
querit q: dr iuſtinianus reſpondeo dr a pre.q: iuſtini
filius Inſti.de don.§.eſt ⁊ aliud.ſed hoc non uidetur
uex.cum fuerit filius cōſtātini ut.xvj.di.hōo libꝫ Sed
dic ꝙ iuſtinꝰ fuit pr naturali procreatiōe īmediata. Sꝫ
cōſtātinꝰ mediata ⁊ remota.de hr.inſti.l.iurius. Vel dic
ꝙ cōſtantinus non natura ꝫ felicitate fuit pr quod non
placet.q: pr ⁊ filius ſunt naturalia noīa.ꝗ.qe capi.di.l.

tutella. Papa ūi ſubditos uocat filios. Dic ergo ex di
uerſitate patꝝ duos fuiſſe iuſtinianos ſecūdū odofr.aut
cōſtantinū fuiſſe binominē ꝙ non ꝑſumitur.cuꝫ impoſi
tio nois ſit facti.⁊ ideo diuerſitas nominū ꝑſumpta īdu
cit diuerſitatem corpoꝝ.adcumpatas aūt nois i pluribus
pſonis cōfundit intellectum.q: non ſignificat per modū
determinate apprehēſiōis.ff.de te.tu.l.duo ⁊ no.ꝗ.de iu
di.l.eum quem cū ſi.alij dīit ꝙ dr iuſtinianus ex prima
ria impoſitōe ⁊ ſic imperator in ſua coronatione nō mu
tat nomēn propriū. Secus in apoſtolico ut no.in prohe
mio.vj.libri ſup uerbo bonifacius ⁊ in prohemio clemē
tinarum. Dic ergo ꝙ de noīe proprio q: eſt facti ratio
iuris reddi non pōt q: eſt nomē determinatū.non aūt
effectus rei uel alicuꝰ officij deſignatiuū.facit ꝙ no.i.l.
fi.ꝗ.ad munici. Et hoc uex in noīe indiuiduo. Sꝫ nomīa
ſpēꝝ loquēdo de ſpecie dialectica ſignificāt eſſe uex ⁊
per ipſa dat diffinitio ⁊ ſi deſinit nomē deſinit res ⁊ ſi ici
pit nomē incipit res.⁊ iō ſunt īmutabilia.ff.de.l.i.l.ſi quis
in fundi uocabulo. Generalia enim noīa ſunt nobis ſicut
pma principalia ⁊ ſicut elemēta.nemo ēīꝫ uocabit aquā
uel hominē bouē.unde noīa que non ſignificant ſicut
nīr ſignificare.non ſunt nomina proprie. Sed ſunt ſicut
dīit cymera que nihil eſt.ſed indiuidua non conſtāt ex
noīe.ſꝫ ex proprio eē in materia.unde in ceteris corpo
ribus uox non curat ſed ſenſus.ſꝫ ī uocibus abſtractis
non eſt ſenſus niſi per uocem. Et iō uox que nō ſignifi
cat proprium ſubiectum uiciat actum.ut dicta.l.quarta
de legatis primo ⁊ de ſup.lega.l.labeo.   Quarto que
rit qr dicat flauꝰ.reſpondeo q: ſic erat ſic ⁊ federicus
uocabat barba roſa.   Quinto queritur qr dicatur alla
manicus.reſpondeo ab euētu in aut.de hr.⁊ fal.in pri.
Et no.ꝙ noīa gentiū uel pr̄ie ꝫ proprie dicitur de
pr̄ia uel prouincia naturali ut.ff.de exeu.tu.l.ꝫ ⁊ repro
bat.i.in gloſa ſup uerbo commaneꝰ.ut qīiꝫ dītur de ac
tuali ut hic uel non redduntur illa noīa appellatiua pſo
ne ſimpliciter ſed rōe officij.unde imperator allamanicꝰ
i.allamanie.idem in ſimilibꝰ nominibꝰ.ſed hodie impera
tor dr allamanicus proprie.q: imperium tranſlatum
eſt ad ipſos ⁊ iō fons nobilitatis pollet in germania.
Sexto queritur qr dicatur pius reſpꝰ a pio antonio
in aut.ut liber doce.§.ſancimus uel a pietate ai. C. de
nup.l.imperialis.   Septimo quero unde dr felix.reſpꝰ
a uirtute q: ſine uirtute nō eſt felicitas ut hētur primo
ethicoꝝ.   Octauo quero quare dicatur triumphator.
reſpōdeo q: habuit triūphos.ſꝫ eccleſia huius mūdi nō
appellat ſe triūphantem ſed militantem.ut i.c.fundamē
ta de elec.li.vi.   Sexto quero quar dicatur auguſtꝰ
reſpondeo ab effectu.item a noīe deriuatiuo.habuit nā
qꝫ augendi impij uolūtatem.item poſt cuꝫ opere ſubſe
cuto.in aut.de hr.⁊ fal.in prin.itē habuit nois originē
ab octauiano nepote ceſaris qui primus uocatus eſt au
guſtus.   Sed op.ꝙ imparor aliquādo minuit iura
impij donando eccleſie ut.C.de naufra.li.l.diui. ergo il
la donatio proceſſit ō facto ſꝫ ñ de iur. q: nō ualuit in
pjudicium ſucceſſoꝝ.ut.C.de le.l.digna uox ⁊ ſi ñ pōt
imponere ſucceſſori legē legis.ergo nec legē ȝcꝰ nā oīs
auctoritas ȝcꝰ pēdet ex.l.ut.ꝗ.de pac.l.legitima.ita no⁊
gl.in aut.quō opꝫ epōſ ī pri.nec pōt minuere iura impij
⁊ partē ab ſe abdicare ⁊ partē retinere.q: imperium eſt
indiuiſibile ⁊ indiuiſibile ens trahit ad ſe non ens.l.ſi
is q duos de li.le.de ſtatu ho.l.impr la.i.item corrūpet
forma mutata que eſt ꝙ ꝑ unū regat.l.ij.§.nouiſſime
de origi.iuris ⁊ q: pari rōe alij iparores poſſet dona
re nūc unā ciuitatē nūc aliā.et ſic imperium annullaret
ſimili rōe uinum rex.ꝗ.de uſufr.l.arboribus in prin. iſta
rō uiſa eſt in ſolubili gl.q: imperium non mutatur ō legie
ꝙ pncipi.ſic ⁊ reſp.nō moritur nec hēt heredē ut no. in
ſimili ſi quis iuſdi.non obtē.l.i.§.fi. Porro corrupta for

ma particulari forma uniuerſalis remanet de uſufr.l.
quoi.§.fi.ergo ſedes nõ moritur. Item illa donatio fu
it fcã ſine cãe cognitiõe.nam nõ pro ipſi͡j utilitate uel ne
ceſſitate. Sed ꝑncipali quadã caritate.ergo nõ durat in
tͤpus ſucceſſoris ar.ĩ.de pení.l.fi.ꝫ cũ cõſtãtinus fue
rit a lepra liberatus tamẽ dignitas que nõ moritur.nec
patitur non fuit liberata. Item ꝑſonalis cã non dꝫ pare
re realem effectũ ⁊ cã finita non ꝓducit effectũ infinitũ
Item cauſa tͤpalis effectũ cohartat ad tͤs.ĩ.de pigno.
l.lex uectigalis.itẽ diſponere de impio in tͤs quo ꝑua
tus erit nõ põt nec ſibi ſucceſſorem deſignare uel uices
gerentem ponere poſt mortem ſuã non põt q꞉ cã ſecũ
da non põt eſſe dignitatis ꝙ cauſa prima. ĩ.de iuſ.o.
iudi.l.cum qui.§.fi. Et itẽ illa dignitas ſuprema ẽ a deo
inſtituta uñ per hominem ſupprimi nõ põt. Hinc ẽ ꝙ im
periũ ſemp eſt.in auẽ.quõ ops epi.in fi.⁊ quãdo preceſ
ſor nõ facit officij ſui debitũ.ſucceſſor non tenetur ratifi
care ſꝫ impugnare.lxiij.di.uerũ ⁊.C.de ſacro ſan.eccle.
l.iubemus.§.iconomus ſed impator facit ꝯ officij ſui de
bitum minuendo honorẽ ꝓprie maieſtatis de eſſẽ pñ.l.
obſeruandũ. Item ius cõſtantini erat ad uitam ergo ⁊
eius tranſmiſſio in aliũ non põt eſſe ꝑpetua de le.ii.l.
peto.§.ꝑdium. Itẽ rex nõ põt alienare populũ ſuũ nec
dare eis aliũ regem.q꞉ populus eſt liber lꝫ ſit ſub rege ĩ
auẽ.de heredi.⁊ fal.§.i.⁊ maxime po.ro. Sꝫ liberorum
nulla eſt alienatio q꞉ nõ ſunt in cõmertio ut in.§.ſacrã in
ſti.de re.di.qnymo nec uaſſali uideẽ aliẽãdi in auẽ. ut
duriorem exprimunt ſeruitutẽ.ut no.l.inuitus.ff.de fidei
cõ.li.niſi ſint adeo uaſalli ꝙ qĩ ſint ſerui ſicut ſunt aſcrip
titij.ut.l.ſi quis inquilinos de le.i. Item quos deus
ſeparat hõ non cõiungit ut aquilam ⁊ leonem ⁊ ſic impe
rium et ſacerdotiũ q꞉ ex duobus differentibus ipe non
ſit unũ nũero.C.qui nu.tu.l.i. In contrariũ ꝙ donatio
ualuerit facit q꞉ fuit facta a cõſtantino cũ ſenatu ⁊ toto
populo ualet ergo ex noua.l.regia que de impio lata ẽ
q᷑ non ꝓceſſit a minori potentia cauſe quã ꝑma.l.regia
ſed ab eadem ui ac poteſtate uel maiori de offi. preto.
l.barbarius ĩ fi.⁊ ar.ĩ.qui.mo.pig.uel ypo.ſol. l.licet.§.
uenditionis ſic ualet auctoritate populi quod per ſe nõ
ualeret ⁊ quia populus nunꝙ moritur.ĩ.de iudi.l. pro
ponebatur.ideo nõ curatur mors conſtantini.ita ꝓbatur
in ſimili.ĩ.ꝙ quiſqꝫ iuẽ.l.i.§.i.⁊ ideo urbs romana ẽ ec
cleſie nõ ceſaris ut no.ff.l.i.§.cum urbem.ĩ.de offi.ꝑ.u.
Et lꝫ impatores ĩnouent iſtam donationẽ hoc non fit ad
diminuẽdum.ſꝫ ad approbandũ eandem donationẽ.⁊ iõ
abundans cautella ius ꝯmuni nõ minuit.C.de teſta.l.te
ſtamẽtum.ꝑ ipſum ergo ſenatũ ⁊ populum donatio fac
ta ꝑpetuo ualuit ⁊ q꞉ fuit facta ſuperiori.i.pape popu
lus ⁊ impator nõ poſſunt ipſam donationẽ reuocaẽ q꞉
inferior nõ poteſt tollere ius ſupioris fm riꝫa.ma. Ter
tii dicũt ꝙ donatio tenuit ꝙntum ad cõmoda ⁊ ꝓuentus
iuriſdcõis.ſꝫ ꝙntum ad tĩ.⁊ honorẽ nõ eſt derogatum im
patori ⁊ ſic magis curatur ꝺ honorẽ ꝙ de cõmodo .ff.ſi
quis omiſ.ca.te.l.iul.C.ꝺ bõ.libe.l.libertorũ ⁊ hoc tenꝫ
Ja.de rava. Quarti dicũt ꝙ tenuit ut cõceſſio nõ ut ex
ꝓpriatio ⁊ abdicatio directe iuriſdictiõis.hoc tenuit olꝫ
Ja.bu. Quinti dĩt quod tenuit q꞉ fuit facta in manu ſu
perioris unde potius fuit reſignatio ꝙ collatio.vij.q.i.
ꝙ periculoſum ⁊ hoc tenẽt cañ.lxiij.di.c.ego lodouic⁹
dicẽtes quod apoſtolicus hꝫ de primitiua origine gladi
um tẽporalem naturaliter. Sed impator ciuiliter .i.pri⁹
non ſecũdus eſſẽ unde uidem⁹ quod populo uiduato
ꝑ mortẽ impatoris papa ẽt ĩ temporalibus hẽt plenitu
dinem poteſtatis ut ĩ.c.paſtoralis de re iudi.in cle. Sex
ti dĩt quod eccleſia eſt munita ꝑſcrip. Sed ꝯ uideẽ
q꞉ dignitas nõ cõualeſcit inuaſore ut no.iij.q.i.in ꝑmis.
Sed uideo ꝙ q꞉ diu poſſedit cũ titulo credẽdum eſt cũ
bona fide.q꞉ ceſſante auctore de noxa. l.⁊ generaliter ⁊

q꞉ lꝫ error iuris nõ proſit ꝑſcribentibus tñ ubi de iuẽ ꝓ
babiliter dubitatur ꝑſcriptio ꝓdeſt cum habeatur ꝓ ue
ritate.ar.no.l.i.C.ꝺ ſerui.⁊ aqua ⁊ ĩ.c.cura de iuẽ pa.
per Inno.⁊ q꞉ utile ius qꝺ queritur ꝑ ꝑſcriptionẽ con
trariatur directo ſequitur qꝺ ꝑſcriptio pape eneruat ꝑ
petuo ius imperatoris Itẽ q꞉ ſm cañ. queritur ex pre
ſcriptione directũ ius ex quo ꝑſcriptio eſt iuſtificata ⁊
licet ĩferior nõ poſſit preſcribeẽ regalia ꝯ ſupiorem ut
.l.cõperit ꝺ preſcrip.3o.an.tamẽ papa põt preſcribeẽ re
galia cõtra imperatorẽ ⁊ ſubditos q꞉ eſt capax ſupme
poteſtatis ſicut unus rex põt preſcribeẽ ꝯ aliũ regalia
regis de poſtu.prela.bone ꝑ Inno.⁊ quicqd ſit ĩferior
non põt opponere quod nõ teneat preſcriptio meri im
perii ut .l.iurees.C.ꝺ diuer.oſ.li.xij.quid ergo dicem⁹.
nam uidemus quod imperator in nõnullis terris ponit
uicarios licet ſint de illa donatione.reſpõdeo quatenus
eccleſia uniuerſalis non eſt uſa illa donatione.ſꝫ alius ui
detur ab ea forſitan receſſiſſe.ar.ĩ.de uſuris.l.qui ſemiſ
ſes ubi dicitur quod quando ex diuerſis contractibus
quis hẽt diuerſa iura ſe inuicem excedentia illi iuri ſtatũ
eſt quo quis utitur.⁊ ad hoc.ĩ.de acqui.poſſ.l.ſi quis
aũ ⁊.l.ſol.l.cũ in plures.§.lege de fideicõ.l.ſtipulatus
es opus. Item ſi eccleſia romana uellet iſtam donatõeꝫ
remittere impatori poſſet nec diceret cõdcõ eccleſie fieri
deterior quia ad ſuam naturaꝫ reuerteret ut.l.ſi unus.
§.pactus.uerſi.ꝙ ſi in ſpecie.ĩ.de pac. Guil.de cu.ꝑſe
teñ donationeꝫ tenuiſſe irreuocabiliter ergo ſi hodie
plus donareẽ ſimiliter ualeret.ymo quidaꝫ dicunt ꝙ
ſtatim queritur eccleſie dñiũ ⁊ poſſeſſio.c.ij.de cõſuc.
cõtra quos uidetur glo.or.C.de ſac.ſan.ecc.l.fi.⁊.ff.ꝑ
ſo.l.cũ duobus.§.idem ridet.nam poſſeſſio ſine actu
queri non poteſt de acqui.poſ.l.predia.habet eñ obicere
iſta poſſeſſio.ſ.ſubditos gerentes ſe pro liberis. Porro
ſi non haberet cõtrarium ĩ iſtis incorporaliſſimis ſtatiꝫ
acquireret ius ⁊ quaſi poſſeſſio de cõceſſ.ꝑben.cũ no
ſtris ꝑ Innoc.dicit ergo guil.ipſã donationem eſſe fir
matam natura iuſtitia ⁊ munitã iuẽ ciuili.⁊ hoc eſt ex
ꝑte ꝑſonaꝝ quia non uidetur facta in extraneũ.C.de
fideicõ.l.uoluntas.⁊ quia frater teneẽ dotare ſororẽ.
C.de admi.tu.l.nõ omni.que ratio paꝝ ualet q꞉ cã do
tandi eſt cõiugiũ hic aũt nullũ eſt cõiugium.ar.de act.⁊
ob.l.obligationũ.§.lege. Item eccleſia ẽ mater impij.x.
di.certũ.non ſoror unde papa ſcribit imperatori ſub no
mĩe filij. Sed filius tamẽ non teneẽ dotare matreꝫ .ex.
eſt unicus.ĩ.de admi.tu.l.tutor ſecundũ dignitatem.§.
fi.no.C.de inoffi.do.l.i.ꝑ ipſum guil.unde uoces ſue ſunt
magis ſuadentes ꝙ concludentes. Quicquid ſit exquo
impator non reuocat ualet ſaltem ex.l.auguſti.ĩ.de ma
nu.l.apud.§.i.⁊ non põt negari quin donatio teneat ſal
tem quo ad iuriſdictionẽ ut no.C.de leg.l.humanũ.in
prima glo.⁊.l.ii.c.ti.in ſecunda glo.ſubditi ergo habent
parere donatario niſi quatenus ſeue ⁊ tirãnice utereẽ
iuriſdictione ut.ĩ.de iuſti.⁊ iure.l.ut uim ⁊ de origine
iuris.l.ii.C.exactis.⁊ quod no.de capti.l.hoſtes.ꝑ bar.
nam ſi dominus non impẽdit ſubditis officiũ debitum
ſubditi non tenẽtur ei ad ſeruitutẽ.ĩ.de cõſti.prin.l.i.in
uerbo ei ⁊ in eum ⁊ no.de his qui ſunt ſui uel alie.iuẽ.
l.ij.§.dominorum.ſ.quãdiu non fruatur quod debetur.

x⁹ quero an teneat litera miſſa ſine nomine mittẽtis
hẽns tñ ſigillũ ipi⁹ ⁊ uideẽ ꝙ non.l.ad teſtiũ.§.ſi qua
ex teſtib⁹.ĩ.de teſta.niſi ꝑ errorẽ obmittereẽ ꝺ quo ꝯſtet
de reg.iuẽ.l.ſi librari⁹. Sꝫ ſi eẽt nomẽ ſcribẽtis lꝫ ñ eẽt ſub
ſcriptũ ualeret epiſtola.C.de teſta.l.cũ antiquas ĩ fi.⁊ fuit
queſtio iſta de facto ſecũdũ cy. Quid ſi epiſtola ha
bet nomen propriũ. ſed non ſolita cognomina dic ſicut
factum arduũ talis mutatio infringit ſolitum ſtiluꝫ ſcri
bẽtis quia talis litera non cenſeẽ.auẽ.C.de diuer .re
ſcrip.l.ſacri affatus. xij⁹ quero quid ſi ſcribẽs mutauit

ſibi nomen dic ꝙ talis litera non ualet. C. ꝺ here. inſti. l. ſi. xiij. querit̃ ſi ualet litera ſi nõ cõtinet nom̃ digni tatis eius cui mittitur. videtur ſic tanꝙ directa pſone non tanꝙ directa dignitati. ar. de offi. dele. q̃m abbas ſcribit nãqꝫ interdũ dignitas dignitati. interdũ dignitas pˢ interdum pſona dignitati interdum perſona pſone. ut no. ꝭ. de iur. o. iudi. l. ⁊ quia. xiiij. queritur nunquid doctores ex ui doctoratus ſint illuſtres dicẽdũ ẽ ꝙ nõ ſunt illuſtres ſimpliciter quo ad ueram dignitatẽ ſed pro pter magnã ſciẽtiã appellant̃ illuſtres doctores. unde Ja. de raua. appellabatur doctor illuſtris nec inmerito qꝛ propter ſua ſapientiam multos illuſtrauit. Nõt ẽt queri quis dꝫ precedere ⁊ magis honorari an doctor an miles ſi ſit ſciẽtia predotatus ut hic. nam magis eſt honorandus qui ſua uirtute pollet de capti. ſi qs in bel lo. Doctorẽdi aũt ſunt poſtponẽdi qꝛ parum meruerunt. unde bon̄. ſemp faciũt egregios doctores pcedere quoſ cunqꝫ milites propter uirtutẽ. ergo ualde diſciplinati merito ſunt honoribꝰ attollẽdi ut. ff. de excu. tu. l. ⁊ ꝛe probari. §. amplius uer. ualde tamen.

Prima conſtitutio. ff. ueteris.

Omnem. Imperator ſe cõmẽdat de totius iuris ordinatiſ ſima ⁊ purgatiſſima cõpilatione ⁊ ue lut interrogantibus reſpondet oẽm ⁊c. Et no. quod dictio oẽm ꝛñdet omni querenti. nam ſi queratur de toto integra li ꝛñdet. omnem. i. totã. Si queratur de toto uniuerſali. ꝛñdet omnem. i. quãlibet ſupponẽdo pro tribus cõpila tionibus hic enumeratis. Si queratur de toto materiali ꝛñdet omnem. i. ſingulam ſupponendo pro qualibet. l. dic ergo imperator ꝙ mandato ſuo pcedẽte ⁊ confirmatio ne ſequẽte totum corpus iuris purgatũ eſt ⁊ ſic purga tum redactum ẽ in ordinem cõpillationis ⁊ ſituatum in libris inſtitutionum pandectarũ ⁊ impialium conſtitutio num ⁊ qꝛ ſapientibus loquitur. dicit ꝙ nemo melius lo quitur unde apoſtolus loquitur dicit enĩ ſcientibus. l. lo quor. Et hec pma pars uſqꝫ ibi. ⁊ cum uẽs. No. ꝙ uerbũ ſanctio eſt ṽbum equiuocũ. i. quod ſub una uoce habet plures ſignificatiões. No. ſecundo qꝺ res pu blica eſt iperatoris in uer. noſtre. No. tertio qꝺ res publica accipitur pluribus modis. Item no. de dictiõe iam quod facti deſignat pfectionẽ ⁊ ſic eſt. ar. ad dictũ teſtium ut probet tpris cõtinuati pfectionem pura dicũt quod titius poſſedit iã ſunt. x. anni uel iam fuerũt. x. an ni Secus ſi iſta dictio iã applicatur futuro qꝛ dicit iam erunt. x. anni qꝛ tempus futurũ eſt nota ipfectionis uni uerſus olim iam dudum ⁊c. ut no. ꝭ. de ꝯtra. emp. l. nec emptio. facit inſti. de tu. §. fi. l. iij. de li le. No. iiij. quod iperator pꝑoſterat ordinem. ⁊ ſic no. ordinis mutãdi ar. uel nõ curandi. Et eſt. ar. ꝙ prepoſteratio facti ſi uiciet li. d. c. ſolicitudo. No. quito qꝺ ſapientes ĩ arte pre ſumuntur eã melius ſcire ꝙ alij. ⁊ ſic no. ar. qꝺ ſapienti bus in arte eſt ꝺ ſua arte credẽdũ ⁊ quod ipſi ſunt ĩ te ſtimonio ceteris preferendi. No. ſexto qꝺ in iur̃ no ſtro nihil reperitur ſuperfluũ nec uitio ꝯtrarãis ſuppoſi tum. No. ultimo qꝺ imperator ĩ iſta cõſtitutiõe tria facit. pmo premittit pꝛohemium cũ ſui ⁊ operis commen datione. Secũdo ponit ſtatutũ cum ordinis ⁊ loci deter minatione ⁊ cãe aſſignatione. tertio ponit effectum cuꝫ debita concluſione. ij. ibi ⁊ cũ nos. tertia ibi incipiẽte. uł diuide ĩ tres partes. qꝛ primo ponit ĩ quibus cõſiſtat eſ ſe ⁊ cognitio huius ſcie qꝺ pertinet ad cãm materialem cũ dicit omnem ſanctionẽ. ijᵒ qualis ſit hec ſcia duꝫ dicit purgatam ⁊ cõpoſitam qꝺ pertinet ad eius cãm forma lẽ. tertio qñ ⁊ uſqꝫ ad quid puenire conetur quod per tinet ad eius cãm finalem qualiter etiã ponit a uer. ſꝫ cũ nos uſqꝫ ad uer. ſi icipiẽte. ibi optimi iuſticie ⁊ rei publice miniſtri ⁊ iõ docet qualiter qꝛ oportet ea que ſunt ad finem pcedere ipſum finẽ ut. ꝭ. pe procur. ad rẽ mobilem ⁊. l. ad legatum cũ ſi. Redeo ad pmum ⁊ dic ꝙ tribus modis dr̃ ſanctio. ut dicit glo. ⁊ eſt. ar. qꝺ totum uolumen ſtatutorũ dicitur unũ ⁊ idem totum ⁊ tamen ẽ ibi tpus p prius ⁊ poſterius ſm ordinẽ rõnis ⁊ ſcripture. ⁊ iõ poſteriora pꝛoribus derogant. C. de te ſta. tu. l. ij. in. iiij. q. p cy. Et no. totum uniuerſale põt pro toto integrali ſic uniuerſale diſtributiuum ponitur pro toto collectiuo de leg. i. ſi quis in fundi uocabulo. §. ſi. Circa ſecundum no. quod reſpu. dicitur tribus modis primo modo pro tota congregatione fideliũ im perij ſeu pro toto impio. Secundo mõdo pro repu. ur bis rome. tertio mõ pro qualibet ciuitate ⁊ ſic reſpu. quandoqꝫ ſtat pro capite ⁊ membris ſimul qñqꝫ p ca pite tñ. i. pro urbe romana qñqꝫ p alijs mẽbris. Ex hoc patet ꝙ res publica ⁊ fiſcus nõ ſunt idem nõ eĩ di citur fiſcus tribus modis ſicut res publica ⁊ ſic ſunt di uerſa cũ unũ nõ recipiat ſpẽs alterius. i. diuiſionẽ ⁊ mẽ bra alterius ut. ꝭ. de bo. poſ. l. nõ eſt ambigendũ unde de formali pdicatione non ſunt idem. habent tñ cadẽ priuilegia res publica ⁊ fiſcus ſecundum dy. de hoc p Ja. de bel. in aut̃. de here. ⁊ fal. in prin. ꝙ dic. ut res pu blica. C. e. ex qui. ca. ma. per cy. Et no. quod imperator uocat ſe dominum quia dicit noſtre qꝛ ſignificat hic gñr̃ dominium. ut. ꝭ. de relig. l. ij. §. in locum niſi abuſiue loq̃ mur. ut no. ꝭ. de orig. iur̃. l. ij. Sed an eſt dominꝰ rez ſinguloꝝ. dixit mar. ꝙ ſic. Alij quod non. ſ. proprietatis que ſinguloꝝ ẽ. inſti. de rez di. §. ſinguloꝝ. Sꝫ auctorita te ⁊ poteſtate ſic nam de abſoluta poteſtate omnia po teſt ac ſi haberet pprietatem ſingulaꝝ rez unde põt arripere uni ⁊ dare alij ⁊ derogare. l. reſcripto ſecun dum eos allegant de euic. l. lucꝰ de na. fe. l. queris Sed bal. dixit ꝙ nec poteſtate nec pprietate niſi ex cã ⁊ ꝙ dñium ſine cã auferre nõ põt qꝛ dñia ſunt de iuregẽti. ut plene no. C. ſi cõtra ius uel utili. pub. l. ſi. ⁊ extra de cõſti. c. cũ acceſſiſſẽt per Inno. ⁊ ideo in. l. lucius impe rator dat ptium licet modicum nã ſi eſſet dominus non emeret rem ſuam ut. l. ei rei ſue de cõtrahen. emp. ſecun dum uber. ⁊ in. l. queris interuenit conſenſus uel patiẽ tia dñi ſecundũ uber. de exc. l. ſi. ⁊. ii. pꝫ ergo ꝙ ĩ cadeꝫ ſpe ẽ dominiũ imperatoris ⁊ dominiũ ſinguloꝝ nec eĩ ſũt eiuſdem rõnis ⁊ cõditionis ius publicũ ceſaris ⁊ priua tarum perſonarum ut. ꝭ. de iur̃. l. i. §. i. Circa uero notabile de ordine dic ꝙ non prepoſteratur hic ordo quia diuerſo reſpectu loquitur hic. ſ. reſpectu ordinis do cendi nõ reſpectu cõpillationis ⁊ dic de iſto hoctar. ut no. in. l. moribus. §. prius. ꝭ. de uul. ⁊ pup. per doct.

Et no. ꝙ ordo uerboꝝ deſignat ordinem intellectus de conſecra. di. ij. in. ⁊. pater ⁊ hic. Item no. qꝺ ordo ten dens ad ſubſtantiã rei uel ad formã ẽ immutabilis Sꝫ ſi tendit ad ſimplicem demonſtrationẽ talis ordo non ẽ de ſubſtantia ut inſti. de lega. §. ante heredis ⁊ de le. i. l. cũ pater. §. fidei tue ⁊ de admi. tu. l. quotiens ĩ prin. ⁊. de hoc. Circa quĩtũ ꝙ perito in arte ẽ credendum queritur an credatur ei non iurato gl. dicit ꝙ ſic. l. i. de uẽ. in pi. ⁊. l. iur̃. iurã de teſti. In cõtrarium uidemur tex. C. de aduo. diuer. iudi. l. nemini. §. aut peritos de ſecundis nup. l. hac edictali. §. is illud ⁊. l. cõparentes. C. de fide inſtrumẽtorũ in aut̃. de nõ alie. §. ꝙ aũt. So. debẽt iura re ſecundum cy. qꝺ eſt ueꝝ ſi aſſumatur ĩ teſtimoniũ ſe cus ſi ĩ cõſiliũ unde uidemus ꝙ ſapiẽtes electi ad con ſulendũ in cãis non iurant. Sed dubitatur ꝺ qualitate ſeu forma iuramẽti dic qꝺ ſi atteſtatur de eo ꝺ quo pt haberi infallibilis noticia ueritatis debꝫ iurare de ueri tate Sed ſi non põt haberi noticia certa. ſed opinata ſi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

arctantur ad iurandū de ueritate ſed de credulitate q2 nō tenetur ſubire anceps piurium ⁊ ita intelligitur ille gl. ſecundū cy. Sʒ pone quod in actis dicit talis iurat⁹ nec dicit qualiter. Rn̄deo lʒ non preſumatur factū .i. iuramentū tamē eius qualitas .i. medium debitum preſumo .ſ. quod fuerint oīa ſolenniter acta ut .l. theopompus de dote pre. Sed an credatur uni perito dic aliō ē numerus taxatus a lege ⁊ ille requiritur ut .l. nemini .§. in pitos .ſ. allegata ⁊ ar. C. de teſta .l. fi. aut non ē taxat. ⁊ requiritur ſaltem duo. Fallit ſi non inueni ibi niſi un⁹ ar. .j. ō uerb. ob. l. in fi. uel niſi partes eligant unū ar. dicte .l. theopōpus. Sed quid ſi diſcordant periti ab imperitis. Rn̄deo peritioribus magis credendū eſt pp certū bene fundatam ſapientiā de iuſ po .l. diui fratres. Et iō an uulnus fuerit mortale magis dʒ credi medicis q̄ teſtibus illiteratis ut .l. ſemel de re mili. ſm Cy. pſumitur tamē fuiſſe mortale ex quo ſecuta ē mors ⁊ maxime ſi de recenti ē ſecuta. C. de emen. ſer. l. i. ⁊ ibi no. nam effectus cauſam oſtēdit ut .j. ea. cōſti. §. pe. Idem ē ex qualitate perpenditur inſtrumē. extra de homi. ſignificaſti. Et no. hic quod legum doctor non pōt ꝑtendere iuſ errorem. ut no. in .l. pfeſſio ut. C. de iure. pa. l. x. ⁊ no. C. q ⁊ aduer. quos .l. i.

Ex predictis notabilib⁹ ⁊ ar. reſtat opponere trib⁹ modis pmo q̄ male ſit ſituata illa cōſtitutio iuſtinian i .ff. cum tot libri ſint iuriſcōſultorū. Reſponde ut i gl. q̄ iſta cōſtitutio fuit facta poſt cōpilationē .ff. ꝑ ad deſignandū ordinem legendi libros uī nō eſt hec conſtitutio ō .ff. ſʒ poſt .ff. Sʒ opp. q̄ ꝑi ſit purgatū ſupfluis ut .l. arbiter ⁊ .l. fi. .j. ō diſtrac. pig. Sʒ illud cōtingit uitio ſcriptoris ut .l. ſi quis i cōſcribēdo de epi. ⁊ de. ⁊ .l. ſi qs in ꝯſcribendo ō pactis ſʒ ibi ex cā fuit per reſpectuʒ diuerſorū titulorū Item repetitur ut aliquid addatur.

Tertio op. q̄ multa ſunt cōtraria i iuſ. Rn̄deo ſunt utilia quia ex diſtinctione ipſorū cōtrarietatum reſultat plena cognitio materie. quot aūt modis ſoluant cōtraria in iure noſtro tractat hic odof. pmo ſoluūtur ꝑ aliter ⁊ aliter .ſ. aliter accipitur uocabulū hic aliter accipitur ibi uel aliter de ꝓpria ſignificatōe aliter de cōi uſu loquēdi ut .ff. de le. iii. l. librorum. §. quod tamē caſſius uel aliter ō ſtricta ſignificatione aliter de benigna īterpretatione .ff. de ſuis ⁊ legi. l. i. in prin. uel aliter de uerbis aliter de mēte de excu. tu. l. ſcire. §. ⁊ ſi maxime. .j. de i ius uo. l. quāuis Item ſoluūtur cōtraria ꝑ aliud ⁊ aliud puta aliō de iure ciuili aliud ō iure ꝑtorio .l. i. de cōiug. cū emanci. l. uel aliud olim aliud hodie. C. de fur. l. apud antiquos uel aliud de iure aliud de cōſuetudine. C. de indu. l. rem nō nouā uel aliud ī nūdo pacto aliud in tranſactione. C. de tranſac. l. ut riſum ⁊ iſte modus ē multū uſitatus ubicūqʒ rō diuerſitatis reddi pōt puta ⁊ aliud in cāu ꝓuiſo ē omiſſo aliud in cāu omiſſo .l. ſi uero. §. de uiro ſo. ma. uel aliud in odio aliud in fauore de li. ⁊ po. l. i. uel aliud i milite aliud in pagano .ff. de teſta. mili. l. i. uel aliud in ruſtico aliud in ciue. C. de teſta. l. fi. Et no. q̄ iſte mod⁹ ſoluēdi ꝑ aliud ⁊ aliud ſumitur ex diuerſitate pricipioꝝ puta cāe efficientis materialis formalis uel finalis quia uariata cā pricipali alius ⁊ alius ē effectus ꝙ excep. rei iudi. l. ⁊ ꝗ eandē. §. act. C. de peti. here. l. hereditas matertere. Item ſoluuntur ꝯtra tertio modo per ſcdm quid ⁊ ſimpliciter. aliquid eī ē uerū ſecundū quid q̄ eſt falſum ſimpliciter uerbi grā una .l. dicit q̄ cōmune ē meuʒ ē Alia dicit qō cōe eſt meū nō eſt. ſoluitur iſtud cōtra qō ſimpliciter nō eſt meū ſed ſecūdum quid .i. ſecunduʒ diſpoſitionem pris mee bene eſt meum ſi mō diſpoſuus fundetur ſuper diuiſibili ſecus ſi ſup indiuiſibili ut .l. propter de ſer. dūmō ius alteri⁹ nō tangaʒ ō acquir. heredi. l. duo fratres ⁊ .j. cōi diui. l. ſabinus Itē dicit .l. q̄ manumiſſor perdit dūm ſerui .j. ō iuſti. ⁊ iuſ .l. manumiſſiones Alias uocat eū dūm .j. de hi. inſti. l. tale. §. fi. ſoluit

q2 non eſt dominus ſimpliciter ſed ſm quid Itēʒ una .l. dicit q̄ libertus adoptatus a patrono nō efficitur ingenuus ut .j. de ſta. ho. l. fi. Alia dicit eū cōſequi iura ingenuitati .j. de ritu nup. l. ſciendum. Sʒ q̄ non eſt ingenu⁹ ſimpliciter ſʒ habet ſm qd iura ingenuitatis ⁊ aliud ē ingenuū fieri ⁊ aliud ꝓ igenuo haberi ⁊ tractari. ar. ō ūb. ob. l. quidam cum filium ſicut aliud ē naturaliter ⁊ originaliter ciuē eſſe padue aliud habere iura eū ciuibus ut no. in .l. mercos de uerbo. ſig. ſicut aliud eſt eſſe naturaliter legitimū ⁊ aliud ciuiliter legitimatum lʒ utterqʒ legitimus habeat iura i ſuccedēdo. quid aūt ſi iſta uerba ſimul iūgantur uidelʒ ⁊ habeatur ⁊ ſit. R°. ſignificant ueritatem ſi poſſūt. .j. q̄ quiſqʒ iuſ .l. i. §. fi. ubi tex. eo caſu loquitur ibi dum dicit qſi ꝓ nullo hētur nec eſt niſi q2 tangimus iuſ intellectū ueritati. Et nota q̄ illud quod non ſimpliciter dicitur ē magis ſimile q̄ idē q2 qualitas eſt una ſed ſubſtantia ſiue natura eſt diuerſa. nō ob. qō no. bar. ō uſuca. l. ſi quis ꝓ emptore ubi dicit qō illa uerba habeantur ꝓ ciue faciāt uere ciuē q2 ciuilitas i genere eſt uera ꝗ una ſpecies eius eſt ꝑ accidens Sed ciuilitas in ſpē .i. relatiōe facta ad originalē ciuilitatem nō ē uera ſʒ ficta q2 accidens non pōt eſſe uerum ſed pōt eē ſimile uel fingi idem. nulla eñ ars ⁊ nullū ingenium hoīs poterit facere cum eſſe originalem uerum i carentibus origine ſʒ bene poterit inducere ſimilitudinem eſſe ⁊ fictionē eſſe facit. C. ō iuſ anu. aur. l. ij. ⁊ quod ibi plene no. ⁊ facit .j. de adop. l. i. ⁊ .l. non adoptio ⁊ .j. de ſta. ho. l. in urbe ⁊ .j. de uerbo. ſign. l. edificia ⁊ .l. ij. de uſufr. earum rerum.

Sed cum uos · Flo. doctores legum appellari legitime ſciētie ꝓfeſſores Item nota. ibi q̄ ceteri quod aliquibus dico omnibus dico.

Itaque · Flo. q̄ ſicut natura īcipit ab elemētis. Ita ars. naʒ grāmatica a litteris nos a pmis legū cunabulis. Opʒ eñ ſcire ꝑcipia cuiuſcūqʒ artis. Itē no. q̄ imꝑator artēʒ oratoriā imitatur ná recitat uetera ut noua appeāt pulchriora. It no. quod oppoſita iuxta ſe poſita magis clareſcunt. Itē no. i uer. ſciendū q̄ nihil eſt fiendū ꝑpoſtere idest ordie turbato. Itē no. doctores fieri magiſtros ⁊ ita loquūtur i curia romana. Item no. quod non ē bon⁹ doctor niſi ſciat plus q̄ diſcipulus ex quo no. qō nō ē diſcipulus ſupra magiſtrum. Item no. q̄ ſcientia dicitur theſaurus ⁊ non inueniunt ipſʒ niſi ſcrutātes. Itē no. q̄ intellectualia erogantur ⁊ erogans nihil perdit ſecus in rebus corporalibus. ſpiritualia etiā trāſferuntur. ſed nō ꝑduntur. Sicut ſol dat luceʒ ⁊ tamen non ꝑdit luceʒ ſed poſſeſſioneʒ corporaleʒ non poſſuʒ alteri dare quin eā ꝑdam quia plures iſolidū non poſſūt iſolidū poſſidere ut .l. ſi ut certo. §. ſi duob⁹ uehiculū .j. cōmo. et adde q̄ no. .j. de uſuf. l. ſi cuius. §. i. i glo. que icipit ar. Itē no. quod primum ñ habʒ aliud āte ſe. Iteʒ no. q̄ q ad dit ſciam addit ⁊ nomen. Iteʒ no. quod ſcia facit homineʒ fulgere. Iteʒ no. q̄ omnia noua placent.

Iteʒ no. q̄ ꝑuum tpus non ſufficit ad res magnas ⁊ arduas. Item no. quod non debet quis abhorrere uicinū ⁊ cōſortem. Item no. q̄ miniſter debet ſtare iuxta dūm ⁊ ſic eſt ar. quod zabareij gaudeant priuilegio caligatoꝝ ſm cy. Item no. quod ſolennitas feſti fit ꝓpter cōſeruandā memoriā ſancti uel uiri. Iteʒ no. quod legum doc. ſunt in omni loco ⁊ omni tpre felices

Quero rex obſedit caſtrū ⁊ fecit ꝑconizari quod qui primo īrauerit caſtrum habeat certum ꝑmium. Modo plures intrāt ſimul queritur quid iuſ ⁊ uideſ quod oēs hēre debeant quia oēs ſunt primi cuʒ añ eos nemo ꝑcedat ut hic. In cōtrarium uidetur quod nullus q2 premiū uni ꝓpoſitum eſt nō multis quare inuicē ſibi obſtāt

ut.ꝭ.de heredi.inſtitu.l.inuicē de manu.te.l.cum ex plu
ribus ꝛ.l.ſi fuerit de re.dub.nã quicquid ex ordine con
ſtat ſi non apparet de ordine uiciatur ut.ꝭ.ꝺ uſufr .l.ad
huc.§.ſi non ſimul. So.aut forma dantis ē quod detur
uni tantum ꝛ ſi aliquis ꝑuenerit tūc nullus habebit qꝛ
de uno lex loquitur ꝛ non de pluribus ut ĩ.l.mō allega
ta aut legis lator uel rex loquitur īdiffinite ꝛ tunc aut ē
premium indiuiſibile ut qꝺ faciet cū comitē uel dona
bit ſibi uexillū ſuum uel dabit filiã ĩ uxorem ꝛ tūc nul
lus habebit ut.d.l.inuicē qꝛ non ē uerſimile qꝫ ꝑnceps
ſenſerit de pluribus ꝛ natura rei requirit unū. Si quid
ē ualde eminet unū ē ꝛ ſingulare.ar.ꝭ.de offi.ꝑfec.pre
to.l.i.nec dico eſſe locum gratificatiōi qꝛ hic deficit con
ditio ꝛ ſic ꝑmiū non debeᷓ aut eſt premium diuiſibile ꝛ
tunc ſibi partes faciant ꝑ cōcurſum qꝛ par meritū par
exigit ꝑmium ꝛ dico qꝫ ꝺbetur cuilibet ꝓ parte ar. ꝭ.ꝺ
adi.le.l.iij.§.ſi duobus. Nō ob.de le.i.qui filiabus. §.i.
qꝛ ibi teſtator appoſuit uerbū ſi qua qꝺ eſt diſtributiuū
ꝛ facit de here.inſti.l.hoc articulo ꝛ de le.i.l.iij. §.fi.ꝛ
.C.de fideicō.li.l.cum iter ueteres ꝛ qꝫ no.ꝭ.ꝺ ſta. ho.
arētuſa. Item pone qꝫ cōſuetudo ē quod qui prius
ꝑuenerit ad brauiū habeat brauium. Modo pluribus cur
rentibus duo ſimul ante alios ꝑuenerunt. Querīᷓ quid
iuᷓ. Iſta queſtio diſtat a ſupiori qꝛ in ſuperiori actione
non ē iterabilis.hic ſic.ꝛ iō uidetur qꝫ curſus debeat ite
rari ut uirtute ſimili qua ꝑus erat dirimendū dirimatur
ꝛ tūc ar.de cōdi.ꝛ demō.l.hec cōditio in ꝑn. ꝺ iuᷓ iurā.
l.qui ꝑ ſalutem de elec.cū uictori. So. ſi unus gratifica
bit alteri. Ille cui gratificabitur hēbit. Sꝫ ſi nō gratifica
bitur current iterato donec unꝰ aliū ſuperet cū eodem
equo nã nihil eſt inouandum ꝓꝑ curſum. Sed nūqd
current hi duo tm̄ an et alij omnes. cy.dicit qꝫ etiã alij
oēs qꝛ cum nemo uicerit nemo uictus eſt ꝛ ſic habent ꝑ
alios qꝫ nō meruerūt ꝑ ſe ipſos ꝺ ſta.ho.l.imparet adi
tum.qui.ex ca.ma.denīq ꝛ.d.c. cum uictori ſm cy. qꝫ
non credo uerū cum illi negligentiores eīo ſunt excluſi
qꝛ preuenti. Vnde inter iſtos ꝑcurrentes iterato certabi
tur aliis rejectis.nō ob.c.cum uictori qꝛ ibi loquitur ĩ iu
re capituli,ĩ quo omnes ꝑcipant qui tenēt capitulū eli
gunt ꝛ ius electiōis penes capitulū remanſit. Sꝫ hic lo
quitur ĩ iure ſingulorū ad quod nō admittuntur excluſi
facit qꝫ no.ꝺ uer.ob.l.in executiōe.§.fi.ꝛ.ꝭ.qui.po.ĩ pi.
ha.l.claudius. Item cōſuetudo dñorū eſt quod pri
mogenitus ſuccedat in dñatione. Modo nati ſunt duo
ꝛ de ordine nō apparet queritur quis ſuccedat quidam
dicūt qꝫ ambo nam ſicut gemini ſunt in celo ita in terra
erūt. Item ꝓpter incertitudinē ceſſat ꝯſuetudo ergo ſu
mus in iure cōi ꝛ ſic erūt pares in iure qui ſunt pares
ex equitate naſcendi. Ad hoc facit gl.que eſt ĩ.l.aretuſa.
In cōtrarium quod cōſuetudo nulli eorum patroci
netur ꝛ qꝛ forma data eſt ut per unū regatur ar.no.ĩ.l.
i.C.de metropol.berito li°.xi°.ꝛ.ꝭ.ti.ij.l.i. §. nouiſſime
ꝛ ſic uiᷓ quod nullus ſuccedat. So.uterq ſuccedit ꝛ
ſic erūt duo in eadem ſede ꝛ continencā hēbunt iurīſdcōe
uel forte formoſior ꝛ robuſtior preferatur quia preſumi
tur robuſtior celerius exiſſe ꝺ carcere materni uteri ar.
dicte.l.ſi fuerit.§.fi. Sed ſuppoſito quod ambo ſuc
cedant quero quis nominabitur primo in reſcriptis eo
rum. Reſpondeo ſorte dirimetur ar.l.ij. C. quando ꝛ
quibus quar.pars debe. uel ſibi inuicem deferant.ꝛ
hoc non pōt eſſe dum ſunt ambo infantes ꝛ ideo nemo
nīabitur prius uel poſteriꝰ.cum ergo agitur de iuᷓ pri
ti alias pdito ñ eſt locus ſorti ſꝫ cū agitur de iure pēderi
aut pendet ĩ eſſe aut ĩ prelatione ſi quidem pēdet quo
ad eſſe non habet locum iudicium ſortis quia iudicium
fortune ē remotum a rōe.ꝛ iō rō ꝛ intellectus non debet
ſe committere fortune ꝛ exiſtentibus ſine rōe .fortuna
eīm ſepiſſime prefert iniquū equo unde non iudicaret
recte ut no.de neg.ge.ſꝫ ciuilē.§.fi.ꝛ deſcribiᷓ fortuna.
i.rex euēns ex īcerto motore ꝓcedens Si uero depē
det ĩ ꝑlatiōe aut agitur de iuᷓ tertij ꝛ non cōmittiᷓ ſor
ti ſꝫ iudici aut de iure litigatoꝝ ꝛ tūc cōmittiᷓ fortune
ubi non pōt aliud fieri ut no.inſti.de ſatiſda.tuto.ſuper
uerbo ꝑtes ſuas.ergo ꝓꝑ impoſſibilitatē ꝑmittiᷓ aliqd
fatis.in rebus aūt certis culpa ē ſe cōmittere fortune
opꝫ.deniq intellectū omnia determināte ꝛ quãpaucilli
ma cōmittere fortune ut.ꝭ.de cōdi.ꝛ de.l.ij. Ex his ap
paret ſi ĩ gemini exciſo utero extracti ſunt quo cāu per
rex naturã accidit ut nemo ante fuerit natꝰ cū ſimul
uterq ſuccedit quis enī eorum erit dñs regni nempe
uterq ꝛ ſigillū eorum uocabitur ſigillum geminorum
neuter erit prius uel poſterius nominandus quia qui
prius nominaᷓ maior eſſe uideᷓ.ꝭ.dē uſufr.quoᷓ.uerbi
grã diceretᷓ ſigillū geminorū de ſcala ut.ꝭ.de ſta.ho.l.
ĩdem erit.pluribus ergo ſimul natis parem eſſe cōdi
tionē opꝫ. Deinde uides quod tempus ad omnia
non ſufficit eſt ar.qꝫ ꝓꝑ multitudinem ſnīarum ſnīa poſ
ſit ferri de nocte ꝛ qꝫ una die ñ poſſit fieri totꝰ ꝓceſſus
iudicij ut no.ꝭ.ex qui.ca.ma.l.ſed ꝛ ſi ꝑ pretorē.§.quoᷓ.
ꝛ factum non ualet ſm cy.qñ non poſſit eſſe ponderatū
qꝫ nimium ē feſtinatū. Item no.ꝭ licentiandū legen
tem unū librū qꝛ non ſatiſfacit ſtatutis ꝺ libro legendo ĩ
quo requiritur ſpacium tp̄is cōueniens ut.ꝭ.de uer.ob.
l.cōtinuus.§.cum inſulam.

Hec autem tria.

No.qꝫ leges ñ ꝑnt
legi niſi in regijs ci
uitatibus. Quid ergo ꝺ bononia dicit glo. qꝫ poſſunt ibi
legi qꝛ eſt regia ciuitas ꝛ qꝛ nutrix ꝛ mater legentiū ꝛ
qꝛ cōſuetudo ciuitatis uerſa eſt in naturā. Itē qꝛ cōſue
tudo parit ꝑuilegiū de uer.ſi.c.ſup quibuſdā.§.preterea
nam cōſuetudo hēri ꝓ lege ꝛ ꝓ ueritate ut no.in.l.i.
C.ꝺ ſerui.ꝛ aqua ꝛ gl.dicit ulꝫ qꝛ bononia nonnullos
pene infinitos genuit cardinales ꝛ lumina mūdi ꝛ ideo
non eſt diſputandū de boīa.peruſia quoq ꝛ padua ciui
tates multis floruerūt tp̄ibus in ſtudijs literaꝝ ꝛ iō in
iſtis poterūt iura doceri ꝛ omnes ſcīe qꝛ ſunt ciuitates
inclite ē ꝺbetur eis ꝑuilegium ꝓpter nobilitatem. ꝭ.de
excu.tu.non tm̄.§.byllienſibus ꝛ petiꝫ ꝑuilegium ꝓpter
ſtudiū ſicut ꝺbetur metropoliberito ut.C.ꝺ metropo.l.
iᵃ.li.xj. Et iō doctores quibus daᷓ licentia legendi ubi
qꝫ locoꝝ poſſunt ibi legere tñ caute qꝛ ibi nemo poteſt
doctorari niſi quatenꝰ ꝑuilegia ſtudij hēat naꝫ ſine digni
tate imperiali uel apoſtolica nemo ad hanc dignitatem
ꝓmouetur. Itē clerici in abſentia nō habent priuilegia
ad redditū niſi ſtudeant in ſtudijs ꝑuilegiatis. Aliud er
go ē ꝑuſi aliud ē padue.poteſtas legendi ꝑmittiᷓ ĩ ciui
tatibus ſolemnibus. Sed poteſtas doctorādi non ꝑmit
tiᷓ niſi hoc priuilegiū ꝑ pontificem in loco ſpāliter con
cedatur ar.ꝭ.de orig.iuᷓ.l.ij.§.ſi. ſuper uerbo preſtari
ſolere nemo enim poteſt exponendi ꝛ interpretandi
licentiam concedere niſi princeps.C. de leg.l .fin.
Item no.in uerbo rejciaᷓ qꝫ ille qui male agit in ci
uitate debꝫ expelli de ciuitate ut.C.de epali audi.ma
thematicos ꝛ ibi pꝫ quod aliud ē expelli de ciuitate ꝛ
aliud deportari cū primo expellaᷓ ſecundo qui nō obe
dit deportetur ꝛ ſic expulſis ad cōfinia debent omnia
bona auferri ſi non ſeruant cōfinia per illam.l. Sed
queritur qñ iſti ſic expulſi ad cōfinia poterūt reuerti.
Reſpondeo qñ placet ſupiori. Item ſi tp̄us ē limitatū
elapſo tp̄e reuerti poſſunt abſq alia licentia qꝛ dies li
citat ꝓ hoīe ar.C.de teſti.l.ſi qñ. Sed qd ſi rec
tor marchie anchone ponit aliquē ad cōfinia uſq ad be
neplacitū ſuum ꝛ papa reuocat eū ꝛ facit alium mar
chionem an ſunt ſpirata cōfinia ꝛ uidetur quoꝺ ſic ut.l.
iiij.ꝭ.loca. In cōtrariū uidetur quia non loquitur ut
ꝑſe ſed ut officialis ꝛ officiū eſt unū ꝛ idē de offi.ꝓcon

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ſul.l.meminiſſe ⁊ l.ꝑponebaſ de iudi.⁊ ar.de le.ij.ꝙ pri
cipi Sed reſpondeo quod uoluntas ꝓprie attribuiſ pſo
ne ſed ĩpropie attribuitur dignitati.Et iõ ſi uerba in di
gnitate non ſonant ĩdubio pſumunſ ſonare ĩ pſonã ⁊ uſ
qʒ ad beneplacitum pſone durare qꝛ proprie loquendo
⁊ uerba ꝓprie accipiendo uoluntas ẽ actus anime non
dignitatis uel rei inanimate ⁊ uerba accipienda ſunt pro
prie ut in.c.ſi gratioſe ꝺ reſcrip.li.vi. Sed quid ſi nõ
ponit confinia ꝓ beneplacito ſuo ſʒ in reuocatione corũ
an finiũtur finito officio ⁊ uidetur ꝙ nõ qꝛ quis cum de
offõ recedit nõ tñ reuocat que facit aliogn omnes ſue ĩ
terlocutorie reuocarẽ.in qõ eſt falſuʒ ut.ꝭ.ꝺ iudic.l.edic
tum.Aliud ẽ ergo apponere tẽpalitatem beneplaciti ad
ſucceſſum ĩ ſuſum aliud ẽ ſi apponatur ad reſultationeʒ
ꝑpetue cenſure.i.ſemper durature niſi remoueaſ.ꝭ. de
iure codi.l.conficiũtur.§.ſi.nam aliud ẽ ponere terminuʒ
hab itus aliud ẽ ponere initium ꝑuationis ut.l.ij.ꝺ in die
adiec.ſicut aliud ẽ hominem naturalẽ etateʒ nõ tranſgre
di aliud ſi gladio ꝑit.primum enim natura cõtingit.ſcdũ
dum factum hominiſ exigit ⁊ adde quod no.C.de ↄtra
hen.emp.per cy.in.l.ſi.⁊ l.centeſimis.§.ſi. de ṽb.ob.per
bar.Item no.qõ ſcienti malitiam nõ ꝓuidetur ↄ mali
am ſed ignoranti ꝓuidetur ⁊ iõ recipienti librum incor
rectum uel ronʒinum maculatum ſciẽter non ꝓuidetur
ſed ignoranti ſic ut qꝛ recipit ꝺ nocte ⁊ non potuit pro
uidere facit qõ no.in.l.eleganter.§.i.ꝺ do.o. Itẽ no.
ꝙ notius ludus eſt culpa. Item no.ſocium doctoris
gaudere ꝑuilegio doctoris Item no.ꝙ ſcriptores ſunt
ſub codeʒ foro ſicut ſcholares ⁊ ſunt ſub preſide epo ⁊
doctore.hñt ſcholares ⁊ doctores rectoreʒ ꝺ quo recto
re incidenter aliqua uideamꝰ. Primo ad quos pertine
at electio ⁊ dico ꝙ ad doctores qꝛ patres ⁊ meliores.
ſʒ conſuetudo ſeruat ad uniuerſitatẽ ſcholarium.ſʒ tu dic
de iure qõ ad uniuerſitatem ſtudentiũ.i.doctoꝝ ⁊ ſcho
larium.i.ad caput cũ membris nam ꝙ minores eligant
ꝑlatum cõem maioribus excluſis.iſtud nõ eſt rõnabile
⁊ natura nõ uult ꝙ membra ſint ſuper caput ⁊ ꝙ filius
ſit ſupra uerticem pr̃is.C.ꝺ liber.⁊ ꝺ coꝝ liber.l.ij.⁊
qõ oẽs tangit ab oĩbus cõprobatur.C.ꝭ auctõ.ꝑ.l.fin.

Secũdo queritur an laycus poſſit eſſe rector clerico
rum.⁊ dicẽdũ eſt ꝙ non qꝛ nõ eſt capax ꝺ hoc ut ĩ.l.ſo
dales ꝺ colle.illici.ꝑ bar. Tertio queriſ an poſſit com
mittere clerico ĩ clericos ⁊ dico qõ non qꝛ ipſe non hẽt
ullam poteſtatẽ in clericos de iur.o.iudi.l.cũ qui.ſʒ uni
uerſitas poſſet ⁊ ille ẽ uicarius uniuerſitatis nõ rectoriſ
ↄ quos clericos tñ nec uniuerſitas dʒ faceſ inſolita nec
põt ſi ſcellet ⁊ faciendo ↄ cõſuetudinẽ ipſo iuſ non ualʒ
qꝛ peccat in forma. Quarto nũquid ciuitas interdicta
hẽat priuilegia ſtudij.⁊ dico qõ non qꝛ organa ſunt ſuſ
penſa ut in.c.ꝑuilegia ꝺ regulis iuris li.vj.per Io.an.

Quinto queritur an triplex locus hẽat locum ĩ ſcho
laribus clericis ⁊ an hẽat locũ ĩ terrigenis ſcholaribꝰ ⁊
dic ut no.ꝺ foro cõpe.C.ſi diligenti circa fi.in noᷓ.

Sexto queritur ſi ſcholaris hẽt ꝑuilegiuʒ qõ tracteſ
ut ciuis an poterit habere priuilegiũ foreſiũ ſcholariũ
⁊ dico quod ſic qꝛ priuilegiũ non abſorbet priuilegium
ſʒ ius cõe ut.l.ij.ſi inge.eſſe di.l.nulla.ꝭ.de le.⁊ de con
trata.l.iij.§.ſi ꝑ bar.ſi emã.el primo. De famulo ſcho
larium an gaudeat codeʒ priuilegio dic ꝙ ſic de iudi.l.
non alias.§.i.ꝗdiu fuit non poſtea ut in auſ.habita.C.
ne fili.ꝑ pa.naʒ repudiata ri ſʒ priuilegium repudiãtis
ꝭ.de diuor.l.quod ait. Itẽ an famulus totum ſcholariũ
uno recedẽte debeat hr̃e a remanentibus duas partes
an totum ſalarium dic de ãnuis le.l.ſeio per Bar. De
bidello ſcholariũ an teneatur de libro ſubtracto de ſcho
lis.ꝭ.de fur.ſiquis uxori.§.ꝗ per bar.⁊ l.cum qui.§.ſi
rem.ꝭ.commo.per bar. Et no.quod auſ.habita habʒ
locum in ſtudijs approbatis ſi in alijs.ut in.c.ſuc de de.

non reſi. Ultimo no.hic ar.ab effectu quia animꝰ pre
ſumiſ ab effectu.⁊ iõ ſi ſtatutum dicit ꝙ ſiquis ſtudioſe
ꝑcuſſerit pſumitur ſtudioſe factuʒ niſi aĩus defuiſſe ꝓbe
tur.C.de ſicaſ.l.i.ſʒ cy.bal.

Incipit liber primus. ff. ueteris. De iuſticia ⁊
iure rubrica.

Rũbrica. Primo ponitur ĩuo
catio diuini nõis.
ſo deſcriptio imperialis culminis.tertio
enucleatio noui iuſ dulcedinis.iiijᵒ ſub
iungitur euacuatio antiquoꝝ iuſ ama
ritudinis.vᵒ ſubditur ꝑinᵒ ti.prius ope
ris. Op.ꝙ non debeat in.ff.inuocari nomẽ chriſti cum
eſſet pagani ut no.in.l.titio.§.ſi.de auro ⁊ ar.le.⁊.C.de
iudeis.l.iudeos. So.iuſtiniani ẽ ĩuocatio non iuſ cõ
ſultoꝝ nam iuſtinianus fuit chriſtianus alr̃ non habuiſſʒ
uerꝫ impiuʒ ut no.in ꝓhemio inſti.in prima glo. Item
no.ꝙ ſi deũ inuocat quicquid boni agit auctori bonita
tis.i.ipſi deo attribuit ut no.ĩ auſ.de hẽ.⁊ fal.in prin.in
prima glo.rubrice.⁊ uicarius dei quicquid facit non tã
ꝙ ipſe ſʒ tanquam deus facere uideſ ut ibi notabilr̃ ait
acur.⁊ ſic no.ꝙ ſi notarius ſcribit inſtrumentum alicuꝰ
iudei uel ſarraceni hñ põt dicere. In nomine pr̃is ⁊ filij
⁊ ſp̃s ſancti qꝛ intitulatõ eſt notarij ſʒ tñ iuramentum ñ
debet eſſe pſtitum per chriſtũ uel euangelia qꝛ pſume
retur eſſe pſtitum in cõtemptum ⁊ non ualeret teſtimo
nium infidelium quod no. Querit guil.an teneat ſta
tutum uniuerſitatis ꝙ doctor nõ poſſit facere arengas
⁊ dicit ꝙ ſic ar.C.de ap.l.ampliorem.§.i.intelligatur
tñ de ſuꝑuacuis ⁊ inutilibꝰ arengis non de neceſſarijs
ꝭ.ti.i.l.i. Secundo querit guil.ꝺ cauſis huius ſciẽ ⁊
diſputatio nõ hʒ difficultatem niſi in cauſa materiali ꝓ
pter no.per azo.in ꝓhemio ſumme.C. qui poſuit ĩ hac
materia uerba ſatis obſcura nã de more ſapientis ẽ acri
ter loqui ut exerceatur ingeniũ dicens ꝙ ius nr̃m ↄſtat
ex triplici materia.generali cõi ⁊ ꝓpria.itellexit per ge
neralem nr̃am ↄmunem materiam ⁊ hec eſt triplex.ſ.mate
ria intrinſeca ⁊ rõalis.i.ius ⁊ iuſticia ⁊ extrinſeca ⁊ occa
ſionali.i.error ⁊ cõtumacia.i.dolus ⁊ culpa. Item indif
ferens materia.i.hominũ negocia que nõ diſponũtur eo
qꝛ bona uel mala.ſed eo qꝛ ſic abolita ut ↄtractus ⁊ teſtam̃
ta ⁊ ſi.Et nũc ſciendũ ꝙ ius ⁊ iuſticia eſt materia diſpo
nẽs ꝺ cuius uirtute ĩtrinſeca ac forma latenti egreditur
forma patẽs in formale iuſ nr̃i ꝑcepꝺ ⁊ ꝑtinet ad uirtu
tes legis que eſt imparere.ſed negocia ſunt materia diſpo
ſita ⁊ ꝑtinet ad uirtutem legis permiſſiuaʒ ⁊ forte taxa
tiuam ſiue pſtitiuã ſʒ duo uitia pertinẽt ad materiam po
ſtremã ⁊ ad uirtutes illas que ſunt uetare ⁊ punire.uñ
talis materia eſt paſſiua ſimpliciter ⁊ de eius potentia
ñ egreditur forma.i.lex formata.ſʒ ueſtitur lex ex cõtra
ria cã.i.ex bono ⁊ equo ⁊ ſic ẽ reperire triplicẽ diuiſio
nem huius membri.ſ.materiam generalẽ approbatã re
probatam ⁊ neutrã inſpecta ſimplicitate naturali iſtius
materie.concluditur igiſ ex ꝑdictis ꝙ bonũ ⁊ maluʒ ⁊
uolũtates hominũ.i.quoddã neutrꝫ ſunt materia genera
lis huius ſcientie.nam ſi nõ eſſet ius ⁊ iuſticia.item ſi ꝺ
medio tollerenſ duo uitia.i.error ⁊ cõtumacia .itẽ ſi nõ
eſſent actus hominũ ſcientia nr̃a non eſſʒ. nec eſſet rex
pacificus ⁊ ſi non eſſet lignũ ſciẽ boni ⁊ mali ſcia noſtra
non eſſet qm̃ ꝓpter tranſgreſſores facta eſt lex. intelle
xit uero ꝓ cõi materia materiã non ita in nube dictaʒ ſi
cut dicitur materia generalis.i.rudẽ equitatẽ ius appro
batum ⁊ illud quod pro lege fuaſ equitatis uſus diciſ
equitas aſſumpta ex puris naturalibꝰ cui artificiũ iuſ ĩ
textum non eſt niſi ĩmutando ut.C.de teſtamẽtis. l.hac
cõſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de cõfir.tu.l.ſi.C.fam.